

Fotball som kjønnet mulighetsrom

Hvilken betydning har metafortellingen om kvinnefotball for unge jenters idrettsprosjekt?

Gendered Opportunities in Football

What does the metanarrative of women's football mean for teenage girls' sports project?

Marlene Persson

Stipendiat, Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet

maper@oslomet.no

Kari Stefansen

Forsker I, Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet

karis@oslomet.no

Åse Strandbu

Professor, Norges idrettshøgskole

ase.strandbu@nih.no

Sammendrag

Denne artikkelen handler om idrett og kjønn. Vi tar utgangspunkt i fotball – som i dag er den mest populære idretten blant både jenter og gutter, samtidig som den er tydelig kjønnnet på elitenivå. Kvinnefotball framstilles ofte som annenrangs sammenlignet med herrefotball. Dette kan forstås som vår kulturs «metafortelling» om kvinnefotball. På forbunds- og klubbnivå jobbes det samtidig med ulike «jentesatsinger» og «jentetiltak» for å øke jenters motivasjon og motvirke frafall. Hensikten med analysen her, er å belyse hva slags idrettsprosjekt unge jenter opplever er mulig for dem – i denne spesifikke idrettskonteksten. Vi bygger på intervjuer med spillere på to jentelag for aldersgruppa 14-15 år, som ble gjennomført som del av et mer omfattende feltarbeid. Vi argumenterer for at fotball fortsatt representerer en særlig kjønnnet kontekst som snevrer inn hva jenter opplever fotball kan være for dem, det vi omtaler som deres «idrettsprosjekt». Vi finner at metafortellingen om kvinnefotball har en sentral rolle her. Selv om jenter opplever metafortellingen som både feil og urettferdig, er den også inkorporert, en del av dem, og viser seg gjennom vurderingene de gjør av hva som er bra fotball og hvordan de snakker om kjønnnet ulikebehandling i egen klubb.

Nøkkelord

Fotball, kvinnefotball, ungdomsidrett, idrettsdeltagelse, idrettsprosjekt, kjønn, metafortelling

Abstract

The topic of this article is sport and gender. We focus on football – which today is the most popular sport among both girls and boys in Norway. At the same time, it is highly gendered at the elite level. Women's football is often portrayed as secondary compared to men's football. This is a key ingredient in the “metanarrative” of women's football in Western culture. At the level of associations and clubs, however, different measures are implemented to promote girls' motivation and prevent dropout. The aim of this article is to examine what “sports project” young girls consider available to them – in this particular sports context. For this purpose, we analyze interviews with players on two teams

for girls aged 14–15 years, conducted as part of a fieldwork study. We argue that football still represents a particularly gendered context that restricts what girls think football can be for them, which we refer to as their “sports project”. We find that the metanarrative of women’s football plays a significant part here. Even if girls see the metanarrative as both misrepresentative and unfair, it is also incorporated and a part of them, and visible in their assessment of what good football is and how they talk about gendered inequalities in their own club.

Keywords

Football, soccer, women’s football, women’s soccer, youth sports, sports participation, sports project, gender, metanarrative

Innledning

I denne artikkelen utforsker vi det vi kaller jenters «idrettsprosjekt», det vil si hva jenter vil og opplever at de kan få til gjennom idretten de driver med. Caset er breddefotball. Basert på kvalitative intervjuer med jenter i 14-15-årsalderen undersøker vi nærmere bestemt samspillet mellom jenters forståelser av fotballfeltets kjønnede logikk og eget idrettsprosjekt. En slik utforskning har manglet i norsk kontekst.

Fotball er et interessant felt å studere unge jenters idrettsprosjekter i. Fotball var lenge forstått som en idrett forbeholdt gutter og menn (Caudwell 2011). I dag er fotball den mest populære idretten blant jenter i Norge (Norges idrettsforbund 2019). Fotballen er samtidig tydelig kjønnet på toppnivå blant annet ved at «herrefotballnormen» setter standarden for hva som regnes som god fotball (Skogvang 2014). Forskning viser at kvinnelige fotballspillere fortsatt blir møtt med stereotype holdninger (Fasting, Sand og Nordstrand 2017) og at de tjener betydelig mindre enn mannlige fotballspillere (Skogvang 2014). Kvinneelag har dessuten generelt dårligere rammebetingelser enn herrelag (Kaelberer 2019). I tillegg ser vi en tydelig kjønnet og nedvurderende «metafortelling» om kvinnefotball – selv om det også har skjedd positive endringer. Kaelberer (2019:246) argumenterer for at den nedvurderende metafortellingen opprettholdes gjennom diskurser som definerer kvinnefotball som annerledes enn herrefotball og «therefore by definition – [as an] inferior game to men’s soccer». Logikken er at herrefotball er *fotball*, mens kvinnefotball nettopp er *kvinnefotball*, dvs. noe annet og mindre viktig. Den samme dynamikken finnes i andre mannsdominerte idretter, som basketball og ishockey (Kaelberer 2019). I andre idretter kan det se annerledes ut. Håndball er et norsk eksempel (Broch 2015).

Vår analyse tar utgangspunkt i begrepet metafortelling. I tråd med Eerola og Huttunen (2011) forstår vi metafortellinger som tatt-for-gitte ideer, eller sannheter, om sosiale fenomener. Slike fortellinger «are widely spread, frequently told and rarely questioned» (Eerola og Huttunen 2011:213). Kritikk kan riktignok forekomme, for eksempel i form av motfortellinger («counter narratives»). Metafortellinger kan dessuten ha ulik grad av dominans i ulike kontekster, ulike sosiale miljøer, ulike land og til ulike tider. Et hovedpoeng er imidlertid at det er snakk om dominerende kulturelle ideer som på et overordnet nivå etablerer grenser, for eksempel mellom hva som er galt og riktig, bra og dårlig, moderne eller umoderne. Dette er ideer som tas for gitt og virker både på og gjennom folk.

Et utgangspunkt for oss er, slik Cooky og Rauscher (2016) har påpekt, at hvordan kvinnelige toppidrettsutøvere fremstilles i vår kultur, har betydning for hvordan jenter vil forstå sitt idrettspotensial. Vårt bidrag er å se mer spesifikt på hvordan unge jenter som spiller fotball forstår dagens metafortelling om kvinnefotball, hvordan de «leser» fotballfeltets spilleregler og fordelingen av ressurser mellom jenter og gutter. Mer spesifikt belyser vi følgende todelte problemstilling: 1) Hvordan forstår unge jenter som spiller fotball metafortellingen om kvinnefotball kontra herrefotball? Og 2) Hvordan bruker unge jenter som spiller fotball metafortellingen om kvinnefotball i egen forståelse av a) betingelser de gis lokalt og b) sitt eget idrettsprosjekt?

Som bakgrunn for analysen beskriver vi først hvordan barne- og ungdomsidretten kan forstås som en kjønnnet kontekst. Deretter redegjør vi for foreliggende forskning om metafortellingen om kvinnefotball og vår teoretiske tilnærming.

Barne- og ungdomsidretten som kjønnnet kontekst

I dagens Norge er rekruttering til barneidrett omtrent lik for gutter og jenter (Bakken 2019). I ungdomstida er imidlertid gutter noe mer aktive i organisert idrett enn jenter og jenter slutter med idrett tidligere enn gutter (Bakken 2019). Det er også noen forskjeller i hvilke idretter gutter og jenter driver med. Målt i antall medlemskap i særforbundene, er turn og håndball klart større blant jenter enn gutter. Fra midten av 1990-tallet gikk fotball forbi håndball som den største jenteidretten (Goksøyr og Olstad 2002). Fotball er nå den mest populære idretten blant både gutter og jenter, og kvinner utgjør ca. 30 prosent av medlemmene i Norges fotballforbund (Norges idrettsforbund 2019).

I norsk og nordisk sammenheng finnes noen nyere studier av hvordan forestillinger om kjønn viser seg i barne- og ungdomsidretten (Seland, Persson og Eriksen 2019). Blant annet har Fundberg (2003) beskrevet hvordan dominerende maskulinitet bekreftes blant gutter i fotball, mens Bäckström (2013) har vist hvordan unge jenter i skateboardmiljøet må forhandle om egen identitet innenfor et begrenset repertoar av feminiteter. I tillegg har Tjønnedal (2019) vist at kvinner og unge jenter i boksemiljøet opplever å ikke bli tatt seriøst og akseptert som likeverdige utøvere av menn i miljøet.

Når det gjelder jenter og fotball spesifikt, har Eliasson (2011), gjennom feltarbeid i to svenske fotballag for 11-12 åringer, ett for gutter og ett for jenter, funnet at idéer om grunnleggende biologiske kjønnsforskjeller begrunner kjønnsdeling av lag helt ned i barneidretten. Hennes konklusjon er at denne kjønnsdelingen bidrar til å forsterke ideer om grunnleggende biologiske kjønnsforskjeller, både blant barn, trenere og foreldre.

Vår analyse bygger på disse studiene når vi undersøker hvordan unge jenter som spiller fotball selv kobler sitt idrettsprosjekt til metafortellingen om kvinnefotball.

Metafortellingen om kvinnefotball

Det finnes en omfattende forskningslitteratur om kvinnefotball. Viktige temaer i denne forskningen er blant annet den historiske utviklingen i kvinnefotballen (Skogvang 2006; Caudwell 2011; Pfister 2015) og kvinners fotballerfaringer i lys av identitetsspørsmål knyttet til seksualitet (Caudwell 2003; Skogvang og Fasting 2013), etnisitet (Scraton, Caudwell og Holland 2005; Ratna 2011) og feminitet (Jeanes 2011; Kristiansen, Broch og Pedersen 2014). Forskere har også studert hvilke erfaringer unge jenter og kvinner har i breddefotball (Eliasson 2011; Pielichaty 2019) og barrierer mot deltagelse, særlig i elitefotball (Fasting mfl. 2017; Norman, Rankin-Wright og Allison 2018).

For vårt prosjekt er litteraturen om medieframstillinger av kvinnelige idrettsutøvere mest relevant. Et gjennomgående funn i denne litteraturen er at kvinnelige utøvere enten er fraværende, trivialiseres eller seksualiseres i media (Cooky og Rauscher 2016). Dette gjelder også i Norge (von der Lippe 2010; Hovden og von der Lippe 2019). Fotball føyer seg inn i dette bildet – til tross for endringer i nyere tid: Blant annet økte medieinteressen for kvinnefotball kraftig etter VM i 1999 (Ravel og Gareau 2016). Shugart (2003) som studerte mediedekningen av det amerikanske kvinnelandslaget i forbindelse med mesterskapet, fant imidlertid at seksualisering fortsatt var framtreddende, men skjedde på mer subtile måter enn tidligere.

Også senere studier viser et sammensatt bilde. Ravel og Gareau (2016) gjennomgikk mediefremstillinger av det franske kvinnelandslaget under VM i 2011. De konkluderte med at mesterskapet markerte et skille ved at kvinnefotball ble gitt mer oppmerksomhet, samtidig som mediedekningen både under og etter mesterskapet var tydelig kjønnnet. Blant annet sammenlignes kvinnefotball stadig med herrefotball – med nedvurdering av kvinnefotball som konsekvens. Coche (2014) studerte det amerikanske fotballforbundets bruk av Twitter i forbindelse med VM for kvinner i 2011 og fant at dekningen var mindre skjev her enn i tradisjonelle medier. Samtidig bidro forskjeller i dekningen både i kvantitet og kvalitet til å reproducere bildet av kvinnefotball som mindre viktig enn herrefotball. Selv midt i et mesterskap for kvinner, hadde det amerikanske fotballforbundet flest Twitter-innlegg om herrelandslaget.

Petty og Pope (2018) har beskrevet en positiv utvikling i England de senere årene. Under VM i 2015 økte dekningen av det engelske kvinnelandslaget i trykte medier, sammenlignet med tidligere verdensmesterskap. Dekningen var dessuten stort sett positiv og fokuserte på det sportslige. Forfatterne konkluderte med at vi ser en «new age of media coverage of women's sport in the UK, with a shift towards greater gender equality» (Petty og Pope 2018:486). At utviklingen er positiv, betyr imidlertid ikke at kvinnelige spillere og lag får like mye oppmerksomhet eller har tilgang til de samme ressursene som mannlige (Pielichaty 2019).

I norsk sammenheng har Hjelseth og Hovden (2014) studert norske onlineforum som diskuterer kvinnefotball. De fant at deltakerne i forumene oppfattet kvinnefotball som kjedelig og tregt, og dermed lite publikumsvennlig. Nettopp publikumsinteresse var et av flere fremtredende argumenter i debatten om likelønn for kvinnelige elitespillere i Norge i tida etter VM i 2019. Blant annet tok fotballkommentator Mini Jakobsen til orde for at det var rettferdig at kvinner fikk mindre betalt enn menn, fordi kvinne- og herrefotball skaper kommersielle inntekter i ulik grad.¹ Denne type argumentasjon rettferdiggjør at kvinnelag og kvinnelige fotballspillere forfordes, noe som igjen påvirker kvinnefotballens muligheter til utvikling negativt (Skogvang 2014). Tilsvarende er vist blant annet i Tyskland, der Kaelberer (2019) finner at det er samspeillet mellom idrett-media-marked som begrenser utviklingen av kvinnefotballen. Oppsummert viser denne gjennomgangen at selv om kvinnefotball får mer oppmerksomhet enn før, og framstilles på en mindre stereotyp måte, er metafortellingen der kvinnefotball nedvurderes i forhold til herrefotball fortsatt høyst tilstedeværende.

Teoretisk tilnærming

For å forstå hvordan metafortellingen om kvinnefotball kan virke inn på unge jenters idrettsprosjekt, henter vi inspirasjon fra studier av kjønn og arbeidsliv. Ifølge Halrynjo og Lyng (2008) har dette feltet vært dominert av to perspektiver, et preferanseperspektiv og et barrierereperspektiv. *Preferanseperspektivet* forklarer kvinners nedprioritering av karriere ved å vise til menns og kvinners iboende ulike preferanser. At kvinner i likestilte land med gode velferdsordninger for å kombinere karriere og familie, likevel tenderer til å prioritere familie på bekostning av karriere i betydelig større grad enn menn, forstås som en bekreftelse på dette. Tilsvarende forklaringsmodeller har ifølge Cooky (2009) vært vanlig i idrettsforskning: Lavere deltagelse blant jenter forklares for eksempel med at jenter er mindre ambisiøse og konkurranseorienterte og oftere oppgir skole og andre fritidsaktiviteter som viktigere enn idrett – sammenlignet med gutter.

Barrierereperspektivet kan forstås som en kritikk av preferanseperspektivet. I arbeid og familie-forskningen har kritikken handlet om at preferanseperspektivet ikke tar høyde for

strukturelle barrierer som eksisterer også i relativt likestilte land med utbygde velferdsordninger (Halrynjo og Lyng 2009). Tilsvarende kan det, til tross for økt deltagelse blant jenter og kvinner i idrett generelt og fotball spesielt, fortsatt finnes barrierer som kan være med på å forklare hvorfor jenters deltagelse i tenårene utvikler seg annerledes enn gutters, også i norsk sammenheng.

I arbeid og familie-forskningen finnes en tredje tilnærming til hvordan kjønnede valg og livsprosjekter kan forstås, *kulturperspektivet* (Halrynjo og Lyng 2009). Det er hovedsakelig fra dette perspektivet vi henter inspirasjon. I dette perspektivet forstås valg som noe som er sosialt og kulturelt formet. Valg kan dermed forstås som prosjekter utformet i konkrete situasjoner. Halrynjo og Lyng (2009) har tatt utgangspunkt i dette perspektivet i sin studie blant kvinner i eliteyrker. Deres analyse viser hvordan kulturelle forståelser, krav og forventninger knyttet til både arbeid og familie blir en del av kvinners selvforståelser som igjen får betydning for videre karriereløp. Også dette perspektivet har en parallell i idrettsforskningen. For eksempel viser Fredricks og Eccles (2005) at både media, familie og jevnaldrende formidler ideer om at idrettsdeltagelse er viktigere for gutter og at gutter har mer potensial for idrettslig suksess enn jenter. Et annet eksempel er Skrubbeltrang (2018) undersøkelse av ungdom på toppidrettslinjer på videregående skoler i Danmark som viste at jenter tilpasser sine idrettsprosjekter etter hvilke muligheter de opplever de har – noe som henger sammen med posisjonen til kvinnelige toppidrettsutøvere i samme idrett. Skrubbeltrang (2018) bruker Bourdieus (1990) praksisperspektiv og argumenterer for at erkjennelsen av manglende framtidige muligheter bidrar til å forme en kjønn habitus, som reduserer jenters motivasjon for idrett og for å satse på idrett. Som Skrubbeltrang (2018) er vi inspirert av Bourdieu sitt (1990) praksisperspektiv. Med utgangspunkt i Bourdieu forstås vi jenters *idrettsprosjekt* som noe som utvikles over tid og reflekterer habitus, det vil si dysosialiserte ønsker og motiver som tar form i møte med et konkret felt og dette feltets egen logikk. Feltet det her dreier seg om er fotball – og vi har allerede beskrevet hvordan metafortellingen om kvinnefotball er mettet med symbolikk der kvinner som utøvere ikke anerkjennes på samme måte som menn. Det vi undersøker er hvordan unge jenter som spiller fotball forstås metafortellingen om kvinnefotball og hvordan den får betydning for deres idrettsprosjekt.

Metodisk tilnærming

Datamaterialet til denne artikkelen er hentet fra etnografisk feltarbeid i to fotballag for jenter i alderen 14-15 år. Feltarbeidet er gjennomført som del av førsteforfatters PhD-prosjekt som handler om jenters erfaringer med ungdomsidrett. Det var også slik undersøkelsen ble presentert for klubber, trenere og spillere. Daglig leder i begge klubber godkjente prosjektet, og formidlet kontakt til lagleder og/eller trener for det aktuelle laget. Deretter ble spillere og foreldre informert og samtykke innhentet. Prosjektet ble meldt til Norsk senter for forskningsdata (NSD) før datainnsamlingen, og er gjennomført i tråd med deres retningslinjer for forskning blant barn og unge.

De to lagene tilhørte hver sin klubb, som er ulike på viktige områder som organisering, visjon, størrelse og lokal betydning. *Ringstad Idrettsklubb*² ligger i en kommune med mindre enn 10 000 innbyggere, og organiserer flere idretter. Klubbens hovedmål er å holde så mange som mulig av kommunens innbyggere fysisk aktive. Fotball er den mest populære aktiviteten og klubben har lag på de fleste aldersnivåer for både gutter og jenter. Klubben har seniorlag for både kvinner og herrer i lavere divisjoner. *Bergby Idrettslag* holder til i en større by og organiserer fotball på de fleste alderstrinn for både gutter og jenter. Klubben har A-lag for både kvinner og herrer og har som ambisjon at disse skal spille i en av de høyeste nasjonale

seriene. Ungdomslagene sees som en arena for å utvikle fremtidige A-lagsspillere. Selv om de to lagene tilhører klubber med ulike ambisjoner for ungdomstilbudet, er begge beskrevet som breddelag av trenere og spillere.

Analysen vi presenterer her tar utgangspunkt i intervjuer som ble gjennomført som del av feltarbeidet. På begge lag ble samtlige spillere som deltok på treninger den første sesongen med feltarbeid, spurt om de ville intervjues. De aller fleste sa ja. I alt ble 16 spillere, åtte fra hver klubb, intervjuet. Ti av spillerne ble intervjuet to ganger på grunn av omorganisering i lagene som skjedde etter de ble intervjuet første gang og totalt ble det gjennomført 26 spillerintervjuer. I tillegg ble hovedtrener i begge lag intervjuet for å få bakgrunnsinformasjon om laget og klubben. Spillerne valgte hvor intervjuet skulle gjennomføres. Intervjuene skjedde på kaféer, i klubbhus og hjemme hos spillere. Intervjuene var semi-strukturerte og tok utgangspunkt i en intervjuguide. Hovedtemaene var spillernes bakgrunn, fotballhverdag, fotballinteresse, kjønn og organisering i klubben. Alle intervjuene dekket disse temaene, men rekkefølgen og hvor stor plass hvert tema fikk varierte ettersom samtalene utviklet seg forskjellig.

Temaet kjønn ble introdusert av intervjueren ved å spørre spillerne om de så fotballkamper på TV, og hvis ja, om de både så på kvinner og herrer. I alle intervjuene ledet dette til at spillerne beskrev forskjeller mellom kvinne- og herrefotball. Dette var en inngang til å stille flere spørsmål relatert til kjønn, blant annet om forskjeller i hvordan jenter spiller sammenlignet med gutter, om økonomiske forskjeller i elitefotball for kvinner og menn og om eventuell ulikebehandling av jenter og gutter i ungdomsfotballen.

Analyse

Intervjuene varte mellom 30 og 70 minutter. Samtlige ble tatt opp digitalt og transkribert ordrett. Analysen foregikk i flere trinn. I første trinn kodet førsteforfatter intervjuene i Nvivo, basert på temaene i intervjuguiden. Her konsentrerte vi oss om det ene temaet: betydningen av kjønn. Neste trinn besto av mer finmasket koding av de delene av intervjuene som omhandlet dette, samt utprøving av ulike tolkingsforslag. I denne prosessen var alle forfatterne involvert. Cooky og Rauscher (2016) sitt perspektiv om at unge jenters opplevelser og delttagelsesmønstre i idretten må forstås i lys av hvordan kvinner i toppidretten fremstilles, var et viktig perspektiv i denne delen av analyseprosessen. Timmermans og Tavorys (2012) beskrivelse av «abduktiv analyse» er rimelig treffende for måten dette foregikk på. Abduktiv analyse kan beskrives som en stegvis og sirkulær prosess hvor forskeren beveger seg frem og tilbake mellom data, empiriske kategorier og teoretiske tolkninger.

Gjennom analyseprosessen utkrystalliserte det seg fire undertema som sammen belyser forbindelser mellom metafortellingen om kvinnefotball og det vi forstår som en innsnevring av jenters idrettsprosjekt knyttet til fotball: 1) kvinnefotball som underordnet herrefotball, 2) kvinnefotball som usynlig, 3) fotballens anerkjennelseslogikk og 4) fotball som fritidsprosjekt.

Kvinnefotball som underordnet herrefotball

Overordnet finner vi at jentene vi intervjuet gjenkjente og sluttet seg til metafortellingen om kvinnefotball, som beskrevet i tidligere forskning. Dette kom godt fram da jentene ble spurt om de var interessert i elitefotball og om de så fotballkamper på TV. Noen av jentene svarte på dette spørsmålet ved selv å skille mellom kvinne- og herrefotball, mens de fleste først kommenterte kjønnsforskjeller da de ble spurt eksplisitt om de «så både på kvinne- og herrefotball». Ti fortalte at de kun fulgte med på herrefotball, tre så på begge deler, og tre

fulgte ikke med på elitefotball i det hele tatt. Sofie (Ringstad) var en av dem som uoppfordret skilte mellom det å se på kvinne- og herrefotball:

Når det er EM i fotball og Champions League ser jeg på gutta. Ikke jentene da, fordi det synes jeg er litt kjedelig å se på.

På spørsmål om hvorfor hun syntes det var kjedelig, svarte hun at hun «ikke følte det var like seriøst med damefotball.» Senere i intervjuet fortalte hun at herrefotball var «morsommere» og «mer spennende». Lignende beskrivelser gikk igjen i mange intervjuer og framsto som noe jentene tok for gitt. På spørsmål om det var forskjell i måten gutter og jenter generelt spilte fotball på, var det også stor enighet blant spillerne: Alle beskrev forskjeller i spillestil. Menn og gutter ble beskrevet som «raskere», «sterkere» og «mer tekniske» enn kvinner og jenter. For de fleste, inkludert Sofie, ble disse forskjellene raskt koblet til ulik underholdningsverdi. Her kjenner vi igjen synspunktene til deltakerne i de norske online-forumene om fotball som Hjelset og Hovden (2014) studerte, hvor forskjeller i spillestil og tempo automatisk hierarkiseres. Jentenes utsagn kan tyde på at synet på kvinnelige eliteutøvere som annenrangs, noe som har blitt avdekket blant annet i mediefremstillinger (von der Lippe 2010; Cooky mfl. 2015; Pfister 2015; Petty og Pope 2018; Hovden og von der Lippe 2019), også kommer til uttrykk i unge spilleres syn på hva som er god fotball. Den kulturelle forståelsen av kvinnefotball som annenrangs, kan slik reproduseres gjennom hvordan unge jenter som spiller fotball, selv inkorporerer denne kulturelle logikken.

Kun to av spillerne i vårt materiale var uenige i at forskjeller i spillestil gjorde herrefotball morsommere å se på. Både Amanda og Lena (begge Bergby) syntes at kvinnefotball var mest underholdende. Lena forklarte hvorfor slik:

Jeg synes jentene er mye tøffere. Veldig mye tøffere. Det har jeg alltid synes. Guttene legger seg ned, filmer og ruller rundt i gresset og sånn. Damene er bare ... de kan få en sko i trynet og bare fortsette som om alt var greit (begge ler). Så det synes jeg er gøy. Og så er guttene kanskje litt mer tekniske og sterkere, men jeg synes at jentene er mye mer i det, og litt mer ambisiøse.

Selv om Lena nevner at mannlige spillere «kanskje er litt mer tekniske og sterkere», poengterer hun flere ganger hvor «tøffe» hun synes kvinnene er som årsak til at de er morsommere å se på. Amanda trakk også fram at kvinnene var bedre på samarbeid og kommunikasjon. Amanda og Lena skilte seg imidlertid klart fra resten av jentene, som beskrev menn som *bedre* fotballspillere og som mer underholdende å se på enn kvinner på grunn av bedre teknikk, styrke og hurtighet. En måte å forstå dette på er at Amanda og Lena er inspirert av en mot-fortelling, en fortelling som eksisterer parallelt med den dominerende metafortellingen (Eerola og Huttunen 2011). Hovedmønsteret i materialet er imidlertid tilslutning til ideen om kvinnefotball som underlegen herrefotball både som idrett og i underholdningsverdi.

Kvinnefotballen som usynlig

I intervjuene framsto kvinnefotball som noe ganske usynlig i jentenes hverdag. Flertallet av jentene så på fotball på TV sammen med mannlige slektninger. Jenny (Ringstad) fortalte at hun fulgte med på elitefotball hovedsakelig fordi faren og broren var Arsenal-supportere som fulgte med på kamper. Hun beskrev det som en «familiegreie» å se disse kampene sammen. De fleste av jentene som så fotball på TV gjorde det sammen med brødre og fedre. Ingen så kamper med venninner. Dermed fremstod det å se herrekamper som en familieakti-

vitet, og at det var i denne sammenhengen jentene så fotball på TV. Supporterkulturen rundt herrelag i familien bidrar slik sett til å usynliggjøre kvinnefotball også for de som kunne vært interessert i det, og kan forstås i lys av barriereperspektivet vi omtalte innledningsvis (Halrynjo og Lyng 2009). Da Jenny ble spurt hvorfor hun ikke så kvinnekamper, mente hun det kunne ha å gjøre med at det var faren og broren som styrte hva de skulle se, men hun syntes også det var «mye mer gøy» å se herrefotball fordi «det er mye mer som skjer.» Begrunnelsen hennes viser hvor lett tilgjengelig metafortellingen om kvinnefotball som annenrangs er – også for moderne unge jenter som selv spiller fotball. Verken Jenny eller noen andre fortalte noe som tilsa at det ble snakket negativt om kvinnefotball i familien. Samtidig blir tausheten rundt kvinnefotballen også en bekreftelse på at den er noe perifert og irrelevant, også for de som er interessert i fotball. Her er kulturperspektivet relevant. Jentenes beskrivelser av hvordan det tas for gitt i familien at det er herrefotball man ser på, kan sees som et eksempel på hvordan unge jenter kan bli sosialisert inn i ideer om hva som er underholdende fotball, og dermed også hva som er annenrangs. Dette illustrerer at familien er en av flere arenaer der ideer om jenter og kvinners idrettsdeltagelse formidles (Fredricks og Eccles 2005). I familien formidles kulturelle forståelser, som i tråd med Halrynjo og Lyng (2009) også får innvirkning på individers selvforståelse og valg.

Hvilke kamper jentene og familiene deres så på, kan også være et spørsmål om hvilke kamper som *faktisk sendes* på TV. Amanda (Bergby) beskrev mediedekningen som en direkte årsak til at kvinne- og herrefotball blir verdsatt ulikt:

Guttefotball sendes i beste sendetid på TV2 mens jentefotballen sendes midt på en lørdag. Sånn at det er ikke like mange som får det med seg. (...) Og så tror jeg det handler veldig mye om at du ser ikke så mye kvinnefotball. Jeg hadde spilt fotball i ti år, jeg! Fant ikke ut før for sånn to-tre år siden at jentelaget i Norge er veldig gode i fotball!

Sitatet fra Amanda illustrerer hvordan manglende synlighet bidrar til å opprettholde metafortellingen om kvinnefotball – noe som kan forstås i lys av både et barriere- og kulturperspektiv. At hun selv har spilt fotball så lenge som ti år, uten å vite at kvinnelandslaget «er veldig gode», er for henne et illustrerende eksempel på hvorfor folk ikke får samme forhold til kvinnefotball som de får til herrefotball som «sendes i beste sendetid». Amanda beskriver en selvforsterkende prosess: Fordi kvinnefotball får lite oppmerksomhet, er det få som vet om det og gir det oppmerksomhet. Det Amanda reflekterer over er ikke ukjent. Det er en rekke forskningsbidrag som har beskrevet hvordan kvinnefotball dekkes i mindre grad og annerledes enn herrefotball (Shugart 2003; Skogvang 2009; von der Lippe 2010; Ravel og Gureau 2016). Kaelberer (2019) løfter dessuten fram hvordan idrett-media-marked-dynamikken begrenser utviklingen av kvinnefotballen. En sammenheng som er synlig også for jentene selv, ettersom flere av dem pekte på manglende medieoppmerksomhet som grunn til at de fulgte mindre med på kvinnefotball. Kaja (Ringstad) forklarte:

Damefotballen blir sett på så lite. Det er så lite tilskuere og blir gjort så lite ut av. Jeg merker det jo ikke hvis det er dame-VM i fotball, men VM for herrer blir jo mye større. Alle ser på og får med seg det.

For Kaja fremstod det ikke som attraktivt å se på kvinnefotball fordi så få andre så på. Kajas utsagn illustrerer nettopp det fenomenet Amanda sikter til når hun beskriver hvordan manglende mediedekning gjør det vanskelig for kvinnefotballen å få mer oppmerksomhet blant folk. Jentenes beskrivelser og forståelse av kvinnefotball som usynlig, peker på fotball

som et felt ladet med en klar kjønnsymbolikk. Dette gjenspeiles også i fotballens anerkjennelseslogikk.

Fotballens anerkjennelseslogikk

I vår fortolkning var spillerne oppmerksomme på det vi kan kalle en tydelig kjønnnet anerkjennelseslogikk i fotballen. Dette kom blant annet fram når vi spurte spillerne om de fulgte idrettsstjerner eller treningsprofiler på sosiale medier. De fleste oppga at de fulgte herrefotball og mannlige utøvere i andre idretter. Kun tre av jentene sa at de fulgte kvinnelige fotballag eller kvinnelige fotballspillere. Dette kan tyde på at de nye kvinnelige forbildene ikke nødvendigvis er så synlige – og dermed ikke framstår som så relevante å følge. Lena (Bergby) var spesielt opptatt av at heller ikke de beste kvinnelige fotballspillerne får like mye anerkjennelse som de beste mannlige fotballspillerne. Hun fortalte om en skolestil hun hadde skrevet da Ada Hegerberg ble kåret til «verdens beste fotballspiller» sammen med Cristiano Ronaldo.³ Hun kalte det «ekkelig» og «forkastelig» at Ronaldo hadde fått «forside på forside» i avisen, mens Hegerberg kun fikk «en bitteliten notis». Lenas kritikk kan ses som en måte for henne å ta avstand fra det som er en utbredt praksis: at mannlige fotballspillere får mer oppmerksomhet og dermed anerkjennelse enn kvinnelige fotballspillere (Shugart 2003; Pfister 2015; Ravel og Gareau 2016; Petty og Pope 2018). Lenas kritikk handler om det urettferdige i at oppmerksomheten er så skjevfordelt. Lena ble også spurt om hun syntes det var «mest motiverende eller demotiverende» å følge utøvere som Hegerberg:

Ja, kanskje litt begge deler. Altså, hun er jo et stort forbilde for meg og mange på laget mitt, og man ser jo opp til henne på alle mulige måter egentlig. Men det er jo selvfølgelig kjempekjipt, og som du sa, kanskje demotiverende å se at hun får så lite oppmerksomhet. Så jeg tror mange slutter med fotball når de er så gamle som meg, og kanskje eldre og, fordi man rett og slett ikke gidder mer.

Sitatet fra Lena peker i vår fortolkning mot en tydelig sammenheng mellom metafortellingen om kvinnefotball og jenters idrettsprosjekt eller mulighetsrom i fotballen. Lenas utsagn illustrerer hvordan jenters motiver og ønsker, deres idrettsprosjekt, i tråd med Bourdieus praksisperspektiv formes i møtet med et felt der kvinner ikke anerkjennes. Skrubbeltrangs (2018) studie er illustrerende. Hun finner nettopp at manglende karrieremuligheter kan redusere jenters motivasjon for å satse på idrett. Lenas utsagn peker imidlertid på at jenters idrettsprosjekter ikke bare påvirkes av hvorvidt det finnes konkrete karrieremuligheter, men også av hvorvidt kvinnelige utøvere anerkjennes i vår kultur. At heller ikke en spiller som Ada Hegerberg får den oppmerksomheten hun fortjener, fungerer derfor i Lenas utsagn som en påminnelse om fotballens kjønnete logikk og hvordan denne blir relevant for unge jenters eget idrettsprosjekt. Flere av jentene viste også til at forskjellsbehandling basert på kjønn er tydeligere i fotball enn i andre idretter. De gjenkjente slik sett fotballen som et spesielt tregt kulturelt felt når det gjelder kjønn og likestilling. Et flertall trakk frem håndball som en idrett de mente enten var likestilt mellom kjønnene eller at kvinner fikk mer anerkjennelse enn menn, noe også Broch (2015) har vist i sin studie. For Kaja, en nøkkelspiller for både håndball- og fotballaget i Ringstad, var ulikhetene mellom de to idrettene viktig for hennes eget idrettsprosjekt. Hun forklarte hvorfor hun ville valgt håndball om hun skulle satse på idrett:

Fordi damene på håndball blir mye mer kjente enn de som spiller fotball. Og det er veldig mange som ser på damelaget spille håndball. I forhold til fotball. Sånn som jeg har sett på det da hvert fall.

Kaja understreker viktigheten av at utøvere og resultater synliggjøres, snakkes om og heies frem. Dette har kanskje også hatt betydning for hennes eget idrettsprosjekt: Ved endt data-innsamling hadde Kaja sluttet med fotball og startet på håndball på en toppidrettslinje. Dette bringer oss over til et annet tema som gikk igjen, nemlig at for de fleste jentene var deres idrettsprosjekt knyttet til en forståelse av fotball som et annet type prosjekt for jenter enn for gutter.

Fotball som fritidsprosjekt

Dynamikken vi har beskrevet til nå, er ikke løst fra det som skjer lokalt i klubbene. Vår analyse peker mot et samspill her, hvor lokale forhold speiler kjønnete strukturer og anerkjennelseslogikker i elitefotballen – noe som i vår fortolkning bidrar til å forsterke jenters opplevelse av på sett og vis å spille et annet spill enn gutter. Overordnet finner vi at for jentene vi intervjuet var fotballen et fritidsprosjekt, i den forstand at det var noe gøy og sosialt som man drev med inntil andre arenaer krevde mer tid. Jentene beskrev dette som annerledes for gutter, og at dette var reflektert i organiseringen i klubbene.

Vi spurte spillerne om de trodde det kunne foregå forskjellsbehandling i ungdomsfotballen og om de hadde opplevd det selv. Eksemplene på opplevelser med kjønnert forskjellsbehandling var flest og tydeligst i Bergby, klubben med elitesatsing, der jentene uavhengig av hverandre fortalte den samme historien om forskjeller mellom jente- og guttelag i klubben. Dette til tross for at klubben offisielt hadde en særskilt satsing på jenter. Elena beskrev det slik:

[Guttene] får jo middag og sånn en dag i uka og får buss når de reiser langt. Vi har fått buss én gang og da det kostet 15 000 kr så nå kan vi ikke få det. Men de kan få det. Og så pleier de å få de beste banene [på trening]. Og vi er jo også elite, så det har ingenting å si. Når det er vinter så får vi isbanen, og vi får jo ikke til noen ting på den banen.

Elena beskriver markante forskjeller i vilkårene til to lag fra samme aldersgruppe og med samme ambisjonsnivå. Forskjeller i treningstider, anleggstilgang og goder som klær, mat, utstyr og reiser gikk igjen hos alle Bergby-jentene som nevnte eksempler. Treneren deres bekreftet også det jentene fortalte. Selv om eksemplene var flest i Bergby, beskrev jenter fra begge klubber opplevelser med forskjellsbehandling. Et svar på spørsmålet om forskjellsbehandling som gikk igjen, var at guttene tidligere fikk utdannede og lønnede trenere i stedet for frivillige foreldretrenere. Når jentene ble spurt hvorfor de trodde det var slik, trakk de inn metafortellingen om kvinnefotball. For eksempel beskrev Isabelle (Ringstad) at hun trodde det var fordi «trenere tenker guttene har bedre sjanser til å bli gode.» Amanda beskrev at denne tankegangen ikke bare gjaldt enkelttrenere, men at Bergby jobbet ulikt med å bygge opp jente- og guttelagene fra tidlig alder:

(...) hvis du hadde gjort som du hadde gjort med guttene, så hadde de starta i 5-årsalderen og så hadde de sagt 'Dere skal bli fotballstjerner!' til alle hundre guttene i det årskullet og så hadde kanskje ti av dem endt opp med å spille noen hospiteringskamper for A-laget. Men hos jentene så er de litt sånn 'Jammen, så fint at dere fikk juleavslutning hvor tre kom!' (ironisk stemme). Sånn at de har litt andre målsettinger i hodet for hvordan det skal ende opp for folk. Og det gjør

jo også at de ikke gidder å rekruttere like mye [hos jentene], de gidder ikke å opprettholde alle lagene som allerede er.

Amanda beskriver hvordan klubbene i større grad bygger oppunder guttenes motivasjon ved å fortelle at de kan bli «stjerner» og at klubben har ulike ambisjoner for gutter og jenter, som gjør at de prioriterer ulikt mellom gruppene. Vår tolkning er at jentene gjenkjente den kjønnete forskjellsbehandlingen som noe systemisk og begrunnet i den kjønnete mulighetsstrukturen i toppfotballen.

Unge jenter i breddefotballen beskriver her opplevelser med skjevfordeling lokalt i egen klubb, noe som tidligere er beskrevet i toppfotballen (Skogvang 2009; Fasting mfl. 2017; Kaelberer 2019). Eksemplene fra vår undersøkelse viser at når kjønnet skjevfordeling av ressurser også gjør seg gjeldende i breddefotballen helt fra gutter og jenter introduseres for fotball som barn, fungerer det som en bekreftelse ovenfor unge fotballjenter på at den kjønnete logikken som rår innenfor fotballen også gjelder i ungdomsfotballen og i klubben der de spiller.

Kun to av jentene, Sharon og Elena (begge Bergby), ga uttrykk for at de så for seg en fotballkarriere. Da feltarbeidet startet spilte de for breddelaget, men i løpet av sesongen ble de plukket ut til å spille for elitelaget. Begge søkte toppidrettslinjer og fortalte at de ønsket seg en fotballkarriere. Alle de andre jentene beskrev fotball som en aktivitet som kun var aktuell for dem så lenge det var gøy og de hadde tid til det. Isabelle (Ringstad) sa det slik:

Det er jo litt det at man ser at det er mye mer vellykka i guttefotball. Og da er det litt sånn at jentefotball, det er noe man driver med på fritida. Og når man får litt mindre fritid så slutter man jo med det.

Isabelle sitt utsagn må sees i sammenheng med hvordan hun både før og etter dette trakk frem forskjeller i oppmerksomhet og muligheter som ble gitt til gutter sammenlignet med jenter. Fordi det er «mer vellykka i guttefotball» ser jenter ifølge Isabelle på fotball som en fritidsaktivitet som det er naturlig å velge bort etter hvert som man blir eldre og man får mindre fritid. At jentene vektlegger oppmerksomhet og anerkjennelse, trenger ikke nødvendigvis sees som et uttrykk for et ønske om å bli kjent eller eliteutøver. I stedet bør Isabelle sin beskrivelse av «jentefotball» som noe man driver med på fritida, forstås i lys av metafortellingen om kvinnefotball som noe annenrangs og som noe som vies lite oppmerksomhet og tildeles for lite ressurser, slik vi har vist til tidligere. Denne metafortellingen bekreftes lokalt i jentenes klubb, både i ressursfordelingen mellom gutter og jenter, men også ved at gutter og jenter sosialiseres inn i ulike formål med fotballspillingen fra de introduseres for sporten. En tolkning i tråd med Bourdieu (1990) er at jentenes idrettsprosjekt tar form i et samspill med fotballfeltets logikk – som de også møter lokalt, i egen klubb. Fotball for jenter reproduseres dermed som noe annet enn fotball for gutter. Etter hvert som ungdom opplever at andre arenaer krever mer tid fra dem og de har mindre fritid, blir forskjeller i gutter og jenters idrettsprosjekt mer synlig: Guttene kan bli raske, sterke og tekniske fotballstjerner, jentene skal «bare» ha en fritidssyssele frem til noe annet blir viktigere for dem.

Konklusjon

Basert på intervjuer med unge jenter som spiller fotball har vi belyst hvordan metafortellingen om kvinnefotball som underordnet herrefotball bidrar til å innsnevre deres idrettsprosjekt, dvs. hva de tenker de kan få til i og gjennom fotballen. Dette skjer gjennom et sett

av sammenvevde prosesser. Dels handler det om at metafortellingen om kvinnefotball som annenrangs fortsatt har en så dominerende plass i vår kultur, slik det er beskrevet i tidligere forskning (Caudwell 2011; Hjelseth og Hovden 2014; Pfister 2015). Jentene i vår studie tar stort sett for gitt at det er rimelig å hierarkisere kvinne- og herrefotball. At kvinnefotball er relativt lite synlig i mediene, blir en symbolsk bekreftelse på at herrefotball har høyere underholdningsverdi og at kvinnefotball er noe marginalt. Den familiebaserte supporter-kulturen rundt herrelag forsterker dette. Jentene kan peke på det urettferdige i fotballens kjønnede anerkjennelseslogikk, men de konfronterer i liten grad kjernen i metafortellingen om kvinnefotball som ikke bare annerledes, men dårligere enn herrefotball. De snakker også om egne ferdigheter og potensial relativt til gutters i denne kulturelle rammen. Den kjønnede anerkjennelseslogikken i fotballen fungerer i tillegg som en tydelig bekreftelse på ulike muligheter: Uansett hvor gode jenter og kvinner blir i fotball, vil de ikke oppnå samme status og anerkjennelse som gutter og menn. Kjønnets ulikebehandling i egen klubb peker i samme retning – mot noe systemisk som dels er urettferdig, men samtidig også gir mening all den tid herrefotball forstås som bedre og viktigere enn kvinnefotball. Jentenes fortellinger illustrerer i vår fortolkning et kulturelt ubehag som finner sin løsning i at de velger å forstå det å spille fotball primært som et fritidsprosjekt heller enn som et satsingsprosjekt de investerer identitet, tid og krefter i.

Valg må her forstås som sosialt og kulturelt formet i tråd med kulturperspektivet vi trakk opp fra arbeids- og familieforskningsfeltet og Bourdieus praksisperspektiv. Et hovedpoeng hos Bourdieu er at valg tar form innenfor «social conditions of possibility» (1990:26), som består av internaliserte strukturer og et felts særegne logikker. Begrepet *idrettsprosjekt* som vi lanserer her, trekker på denne tankegangen. Begrepet er grunnleggende sosiologisk og kan forstås som et alternativ til perspektiver som tar som utgangspunkt at jenter er mindre motiverte for idrett enn det gutter er (jf. Cooky 2009). Vår analyse viser at jenter som i utgangspunktet er motiverte for fotball, konfronteres med et sosialt felt som på helt grunnleggende vis er preget av kjønn, symbolsk (gjennom metafortellingen) og materielt – ved at jentene opplever at de får dårligere betingelser for sin idrettsaktivitet enn gutter på samme alder. Det idrettsprosjektet jentene beskrev for sin egen del, blir derfor å forstå som et resultat av samvirkende prosesser på ulike nivåer, og ikke som grunnet i manglende motivasjon eller preferanser for andre idretter og aktiviteter.

Jentenes opplevelse av fotball som et fritidsprosjekt og mangel på egne ambisjoner på fotballbanen, kan på ett nivå forstås som realistisk. Alle som spiller fotball verken kan eller vil «bli stjerner». Prioritering av for eksempel skole fremfor idrett er nok for de fleste sikrere og mer fornuftig med tanke på framtiden. Samtidig er poenget her hvordan metafortellingen om kvinnefotball som annenrangs er til stede i jentenes fotballhverdag her og nå. Fortellingen er til stede som en kulturelt dominerende forestilling som de selv både er influert av og samtidig delvis gjennomskuer – og gjennom skjev ressursfordeling i klubben, noe jentene selv tilskriver denne metafortellingen. Der kjønnets påvirkning av organisering og rammevilkår har vært gjenstand for undersøkelse i toppidretten, er det lite undersøkt hva dette har å si for barn og unge i breddeidretten i Norge (Seland mfl. 2019). Funnene her viser at forholdet mellom topp og bredde trenger ytterligere utforskning, og at dette kan være relevant for å forstå måten deltagelsesmønstrene i idretten utvikler seg gjennom ungdomstida.

Artikkelen er del av prosjektet «Idrettens sosiale posisjon i ungdomstida», finansiert av Kulturdepartementet, Velferdsforskningsinstituttet NOVA og Norges idrettshøgskole. Takk til to anonyme fagfeller og redaksjonen for verdifulle tilbakemeldinger og hjelp til forbedring av artikkelen.

Noter

- 1 <https://www.vg.no/sport/fotball/i/e8kejO/mini-jakobsen-med-brannfakkel-i-landslagsdebatten-hvorfor-skal-det-vaere-likeløenn>
- 2 Person- og stedsnavn er fiktive. Bakgrunnsinformasjon om klubbene er hentet fra deres nettsider og fotballforbundets klubsider.
- 3 Hegerberg hadde ikke vunnet Ballon D'or da intervjuet fant sted. Lena viser til denne kåringen: <https://www.vg.no/sport/fotball/i/Rgan8/hegerberg-og-ronaldo-kaaret-til-aarets-spiller-i-europa-utrolig-foeelse>

Litteratur

- Bakken, Anders 2019. *Idrettens posisjon i ungdomstida*. Oslo: NOVA, OsloMet.
- Bäckström, Åsa 2013. «Gender manoeuvring in Swedish skateboarding: Negotiations of femininities and the hierarchical gender Structure», *YOUNG* 21(1): 29–53. <https://doi.org/10.1177/1103308812467670>
- Broch, Trygve Beyer. (2015). «The Cultural Significance of a Smile: An Ethnographic Account of How Sport Media Inspires Girls' Sport Praxis», *YOUNG*, 23(2): 154–170. <https://doi.org/10.1177/1103308815569388>
- Bourdieu, Pierre 1990. *The logic of practice*. Oxford: Polity Press.
- Caudwell, Jayne 2003. «Sporting Gender: Women's Footballing Bodies as Sites/Sights for the (Re) Articulation of Sex, Gender, and Desire», *Sociology of Sport Journal*, 20(4): 371–386. <https://doi.org/10.1123/ssj.20.4.371>
- Caudwell, Jayne 2011. «Gender, feminism and football studies», *Soccer & Society* 12(3): 330–344. <https://doi.org/10.1080/14660970.2011.568099>
- Coche, Roxane 2016. «Promoting women's soccer through social media: How the US federation used Twitter for the 2011 World Cup», *Soccer & Society* 17(1): 90–108.
- Cooky, Cheryl 2009. «“Girls Just Aren't Interested»: The Social Construction of Interest in Girls' Sport», *Sociological Perspectives*, 52(2): 259–283. <https://doi.org/10.1525/sop.2009.52.2.259>
- Cooky, Cheryl, Michael Messner og Michela Musto 2015. «“It's Dude Time!": A Quarter Century of Excluding Women's Sports in Televised News and Highlight Shows», *Communication & Sport*, 3(3): 261–287. <https://doi.org/10.1177/2167479515588761>
- Cooky, Cheryl og Lauren Rauscher 2016. «Girls and the racialization of female bodies in sport contexts». I: Michael Messner og Michela Musto (red.): *Child's play: sport in kids' worlds*. New Brunswick, New Jersey: Rutgers University Press.
- Eerola, Petteri og Juoko Huttunen 2011. «Metanarrative of the «New Father» and Narratives of Young Finnish First-Time Fathers», *Fathering: A Journal of Theory, Research, and Practice about Men as Fathers* 9(3): 211–231. <https://doi.org/10.3149/ft.0903.211>
- Eliasson, Inger 2011. «Gendered socialization among girls and boys in children's football teams in Sweden», *Soccer & Society*, 12(6): 820–833. <https://doi.org/10.1080/14660970.2011.609682>
- Fasting, Kari, Trond Sveta Sand og Hilde Rørvik Nordstrand 2017. «One of the few: the experiences of female elite-level coaches in Norwegian football», *Soccer & Society* 20(3):454–470. <https://doi.org/10.1080/14660970.2017.1331163>
- Fredricks, Jennifer og Jacquelynn Eccles 2005. «Family socialization, gender, and sport motivation and involvement», *Journal of Sport & Exercise Psychology* 27(1):3–31.
- Fundberg, Jesper 2003. *Kom igen, gubbar! Om pojkfotball och maskuliniteter*. Stockholm: Carlssons förlag.
- Goksoyr, Matti og Finn Olstad 2002. *Fotball! Norges fotballforbund 100 år*. Oslo: Norges fotballforbund.

- Halrynjo, Sigtona og Selma Therese Lyng 2009. «Preferences, constraints or schemas of devotion? Exploring Norwegian mothers' withdrawals from high-commitment careers», *British Journal of Sociology* 60(2): 321–343. <https://doi.org/10.1111/j.1468-4446.2009.01233.x>
- Hjelseth, Arve og Jorid Hovden 2014. «Negotiating the status of women's football in Norway. An analysis of online supporter discourses», *European Journal for Sport and Society* 11(3): 253–277. <https://doi.org/10.1080/16138171.2014.11687944>
- Hovden, Jorid og Gerd von der Lippe 2019. «The gendering of media sport in the Nordic countries», *Sport in Society* 22(4): 625–638. <https://doi.org/10.1080/17430437.2017.1389046>
- Jeanes, Ruth 2011. «'I'm into high heels and make up but I still love football': exploring gender identity and football participation with preadolescent girls», *Soccer & Society* 12(3): 402–420. <https://doi.org/10.1080/14660970.2011.568107>
- Kaelberer, Matthias 2019. «Gender trouble on the German soccer field: can the growth of women's soccer challenge hegemonic masculinity?», *Journal of Gender Studies* 28(3): 342–352. <https://doi.org/10.1080/09589236.2018.1469973>
- Kristiansen, Elsa, Trygve Beyer Broch og Paul Pedersen 2014. «Negotiating gender in professional soccer: An analysis of female footballers in the United States», *Choregia* 10(1): 5–27. <https://doi.org/10.4127/ch.2014.0084>
- Lippe, Gerd von der 2010. *Et kritisk blikk på sportsjournalistikk: medier og idrett i en globalisert verden*. Kristiansand: IJ-forlag.
- Norges Idrettsforbund 2019. *Årsrapport 2018*. Hentet fra: <https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/a65b470317c44489b9a91e0255808ba9/nif-ar-srappport-2018.pdf>
- Norman, Leanne, Alexandra Rankin-Wright og Wayne Allison 2018. «'It's a Concrete Ceiling; It's Not Even Glass': Understanding Tenets of Organizational Culture That Supports the Progression of Women as Coaches and Coach Developers», *Journal of Sport and Social Issues* 42(5): 393–414. <https://doi.org/10.1177/0193723518790086>
- Petty, Kate og Stacey Pope 2019. «A new age for media coverage of women's sport? An analysis of English media coverage of the 2015 FIFA Women's World Cup», *Sociology* 53(3): 486–502.
- Pfister, Gertrud 2015. «Assessing the sociology of sport: On women and football», *International Review for the Sociology of Sport* 50(4–5): 563–569. <https://doi.org/10.1177/1012690214566646>
- Pielichaty, Hanya 2019. «Pleasure and the sanctuary paradox: Experiences of girls and women playing soccer», *International Review for the Sociology of Sport* 55(6): 788–806. <https://doi.org/10.1177/1012690219857023>
- Ratna, Aarti 2011. «'Who wants to make aloo gobi when you can bend it like Beckham?' British Asian females and their racialised experiences of gender and identity in women's football», *Soccer & Society* 12(3): 382–401.
- Ravel, Barbara og Marc Gareau 2016. «'French football needs more women like Adriana?' Examining the media coverage of France's women's national football team for the 2011 World Cup and the 2012 Olympic Games», *International Review for the Sociology of Sport* 51(7): 833–847. <https://doi.org/10.1177/1012690214556912>
- Scraton, Sheila, Jayne Caudwell og Samantha Holland 2005. «'Bend it like patel': Centring 'Race', Ethnicity and Gender in Feminist Analysis of Women's Football in England», *International Review for the Sociology of Sport* 40(1): 71–88. <https://doi.org/10.1177/1012690205052169>
- Seland, Idunn, Marlene Persson og Ingunn Marie Eriksen 2019. *Barn og unges fritid i et kjønns- og likestillingsperspektiv*. Oslo: NOVA OsloMet.
- Shugart, Helena 2003. «She shoots, she scores: Mediated constructions of contemporary female athletes in coverage of the 1999 US women's soccer team», *Western Journal of Communication* 67(1): 1–31.

- Skogvang, Bente Ovedie. (2006). *Toppfotball: Et felt i forandring*. Doktoravhandling, Norges idrettshøgskole, Oslo.
- Skogvang, Bente Ovedie 2009. «The sport/media complex in Norwegian football», *Soccer & Society* 10(3-4): 438–458. <https://doi.org/10.1080/14660970902771498>
- Skogvang, Bente Ovedie og Kari Fasting 2013. «Football and sexualities in Norway», *Soccer & Society* 14(6): 872–886. <https://doi.org/10.1080/14660970.2013.843924>
- Skogvang, Bente Ovedie 2014. «'Herrefotballnormen' gir ulik status for kvinner og menn som spiller fotball på elitenivå». I: Gerd von der Lippe og Hans Hognestad (red.): *Kjønnsmakt i idrett og friluftsliv*. Oslo: Novus.
- Skrubbeltrang, Lotte Stausgaard 2018. «Marginalized gender, marginalized sports – an ethnographic study of SportsClass students' future aspirations in elite sports», *Sport in Society* 22(12): 1–18. <https://doi.org/10.1080/17430437.2018.1545760>
- Timmermans, Stefan og Iddo Tavory 2012. «Theory construction in qualitative research: From grounded theory to abductive analysis», *Sociological Theory* 30(3): 167–186. <https://doi.org/10.1177/0735275112457914>
- Tjønndal, Anne 2019. «'Girls are not made of glass!»: Barriers experienced by women in Norwegian Olympic boxing», *Sociology of Sport Journal* 36(1): 87–96. <https://doi.org/10.1123/ssj.2017-0130>